

રમત રમીએ :

ચાલો, એક રમત રમીએ. આ રમતમાં દરેકે બીજાને સમજાવવાનું છે. રમતમાં બોલ્યા વગર તમે જે કહેવા માંગતા હોય તે જણાવવાનું છે. બાળકોને નાનાં-નાનાં જૂથમાં વહેંચો.

શિક્ષક દરેક જૂથને એક ચિઠ્ઠી આપશે, જેમાં વિવિધ પરિસ્થિતિ લખેલી છે.

દરેક જૂથની ચિઠ્ઠીમાં જે લખ્યું છે તે જૂથના સભ્યો વાંચશે અને તેના પર મૂક અભિનય કરશે. તમારે બોલવાનું નથી. તમે ચહેરા અને શરીરના હાવભાવથી જ ચિઠ્ઠીમાં લખેલી પરિસ્થિતિ વ્યક્ત કરી શકો છો.

બધાં જૂથ તેમના અભિનય સાથે તૈયાર હોય, ત્યાર બાદ એક પછી એક બીજાં બાળકો સામે રજૂ કરશે. બાકીનાં બાળકોનાં જૂથ દ્વારા શું રજૂ થઈ રહ્યું છે તેનું અનુમાન કરશે.

વિચારો અને કહો :

- આ રમત તમને કેવી લાગી ?
- શું તમને બોલ્યા વગર અભિનયથી રજૂ કરવાનું મુશ્કેલ લાગ્યું ?
- શું તમે કોઈને અભિનય દ્વારા વાત કરતા જોયા છે ?
- લોકો આ રીતે ક્યારે વાત કરે છે ?

એવી પરિસ્થિતિ પસંદ કરો કે બાળકો સમજી શકે અને જોડી શકે, જેથી તેઓ આવી રમતમાં કે ક્રિયામાં સારી રીતે રજૂઆત કરી શકે.

નીચે આપેલા ચિત્રને જુઓ. ચિત્રમાં બાળકો એકબીજા સાથે ઈશારા દ્વારા વાત કરે છે.

મોટે ભાગે બધાં બોલી અને સાંભળી શકે છે. પરંતુ કેટલાંક લોકો એવા હોય છે કે જેઓ બોલી કે સાંભળી શકતાં નથી. આવાં લોકો ક્રિયા દ્વારા વાત કરે છે. તેઓ બીજાં લોકો શું કહેવા માંગે છે તે તેમના હોઠના હલનચલનથી અને હાવભાવથી સમજે છે.

આપણે બધાં વિવિધ કામ કરી શકીએ છીએ. આપણાંમાંથી ઘણાં સારું ગાઈ શકે, કોઈ સારી કવિતાઓ લખી શકે છે. ઘણાં ઝડપથી વૃક્ષ પર ચઢી શકે છે અને ઘણાં ઝડપથી દોડી શકે છે. ઘણાં સારું દોરી શકે, એટલે આપણે બધાં આપણી કેટલીક બાબતમાં વિશેષ છીએ. શાળામાં આપણે એકબીજાં દ્વારા શીખી શકીએ છીએ. તેવી રીતે બાળકો બોલી કે સાંભળી શકતાં નથી. તેઓ પણ શાળાએ જઈ લખી અને વાંચી શકે છે. શાળામાં તેઓને ઈશારાની ભાષા શીખવવામાં આવે છે.

ચાલો, એક એવી બાળકી વિશે વાંચીએ જે સાંભળી શક્તી નથી, છતાં પણ ઘણી બધી વસ્તુઓ કરી શકે છે.

મારી બહેન સાંભળી શકતી નથી

નાની છોકરી ચકુ,
તે સાંભળી શકે નહિ.
તે જનમથી જ બહેરી,
એનો મોટો ભાઈ નંદુ.
નંદુ અને ચકુ સાથે રમે.
ચકુ સરસ મજાનો પિયાનો વગાડે.
તેને તારની ઝણઝણાટીનો
અનુભવ કરવો ગમે છે.
પરંતુ તે ક્યારેય ગાઈ શકશે નહિ.
તે સૂર સાંભળી શકશે નહિ.
તેને ઊછળકૂદ, ગબડવું આળોટવું
વાંદરાની જેમ ટોચ પર ચડવું ગમે છે.
હવે, મારી બહેને મારી જ શાળામાં
આવવાનું શરૂ કર્યું છે.
છતાં અમારી માતા તેને ઘરે
હોઠ ફફડાવી વાંચવામાં મદદ કરે છે.

શિક્ષકે અને બાળકો તેના દરેક
શબ્દો સમજી પાણી અથવા અંગૂઠો
ગઈ કાલે મેં મારા કાળા ચશ્માં પહેર્યા હતા.
તેની ફેમ ખૂબ જ મોટી હતી.
અને કાય ખૂબ કાળા હતા.
હું જ્યારે બોલતો હતો ત્યારે,
મારી બહેને મને ચશ્માં કાઢવા કહ્યું.
તેને જાણવું હતું કે,
નંદુની કથ્થઈ આંખો,
તેની કથ્થઈ આંખોને શું કહે છે?

— ઝિન વ્હાઈટ હાઉસ પીટરસન
(‘મારે એક બહેન છે, મારી બહેન સાંભળી
શકતી નથી’ માંથી ગુજરાતી ભાવાનુવાદ)

આ એક વાર્તા હતી, છતાં પણ એની
ચર્ચા કરી શકાય, કેમ કે આપણા
બધાંમાં અલગ અલગ આવડત છે.
બાળકોના પોતાના અનુભવોનો સમાવેશ
કરીને, આ મુદ્દાની સંવેદનશીલતા વધારી
શકાય છે.

આપણી આંખો ઘણું બધું કહે છે. બાળકો બોલતાં શીખે તે પહેલાં ચહેરા અને હાથથી ઘણું બધું કહે છે. તેઓ ખૂબ સમજી પણ શકે છે.

ચહેરો આપણો
અરીસો છે

વિચારો અને કહો :

- ❖ છથી આઠ મહિનાના બાળકનું અવલોકન કરો.
- ❖ તેઓ અભિનય દ્વારા શું-શું સમજાવી શકે છે ?

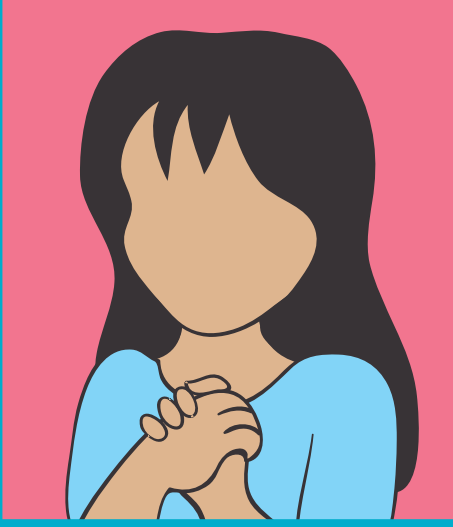

વાંચો અને દોરો : તમને આશ્ચર્ય થશે કે, આ કેવા ચહેરા છે જેમાં ચિત્રમાં આંખ, નાક, મોઢું નથી.

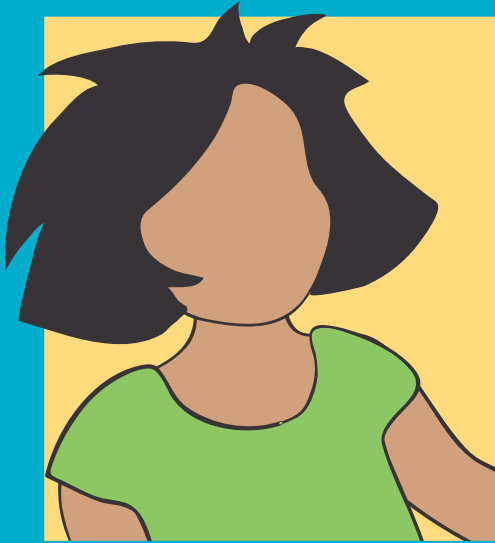
તમારે એ બનાવવું પડશે. આ માટે આપેલી વિગત વાંચો.

આ આફતાબ છે. તેનું મનપસંદ રમકડું પડી ગયું છે અને તૂટી ગયું છે. તે ઉદાસ છે. તેનો ચહેરો કેવો લાગશે ?

આ જૂલી છે. હજી ગઈ કાલે જ તેની નાની બહેનનો જન્મ થયો છે. તે ઘણી ખુશ છે. તેનો ચહેરો કેવો હશે ?

આ ઋત્વાની માતા છે. આજે ઋત્વા રસોડામાં અથાણાંની બરણી લેવા ગઈ. બરણી નીચે પડી ગઈ અને તૂટી ગઈ. તેની માતાના ચહેરા પરનો ભાવ કેવો હશે ?

આ રેહાના છે. તેને કૂતરાંથી ડર લાગે છે. જ્યારે તે રમતી હતી, ત્યારે અચાનક તેની સામે કૂતરું આવી ગયું ! રેહાનાનો ચહેરો કેવો દેખાશે ?

બાળકોને તેમની લાગણીઓ અલગ-અલગ રીતે દર્શાવવા પ્રોત્સાહિત કરો. આથી, તેમનામાં રહેલા સર્જનાત્મક આવડતની અભિવ્યક્તિ પ્રકટ થશે.

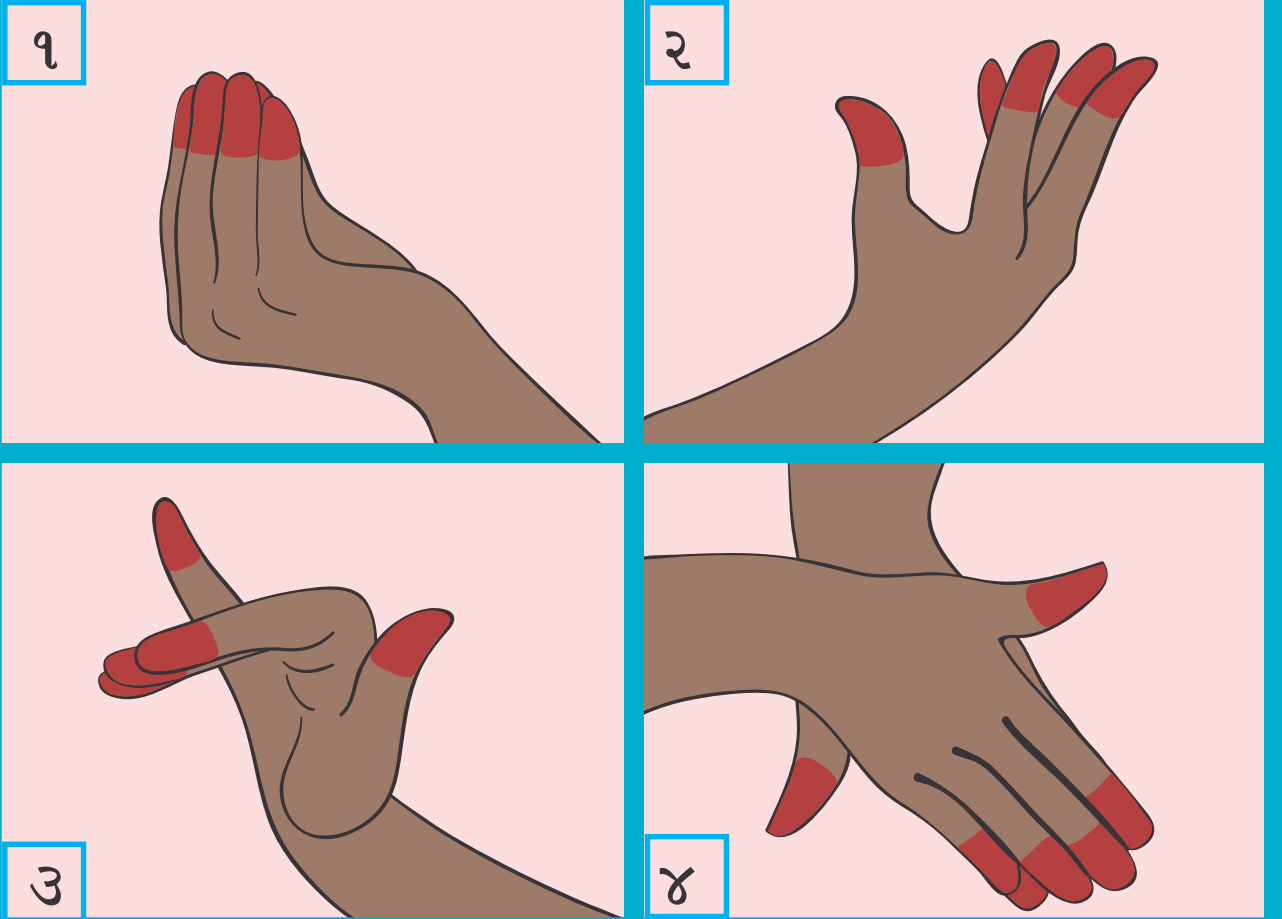
ઘેરા કોઈકના ચહેરા તરફ જોઈ, આપણે કહી શકીએ કે તે માણસ ખુશ છે, દુઃખી છે કે ગુસ્સામાં છે.

તમે કંઈક તોફાન કર્યું હોય અને તમારી માતા ખાલી તમારો ચહેરો જોઈને જાણી જાય ? આવું તમારી સાથે કદી બન્યું છે ?

આપણે નૃત્ય દ્વારા પણ વાતો કરી શકીએ. નૃત્યમાં હાથ અને ચહેરા વડે લાગણીઓ પહોંચાડવામાં આવે છે. તેને ‘મુદ્રા’ અને ‘ભાવ’ કહેવાય છે.

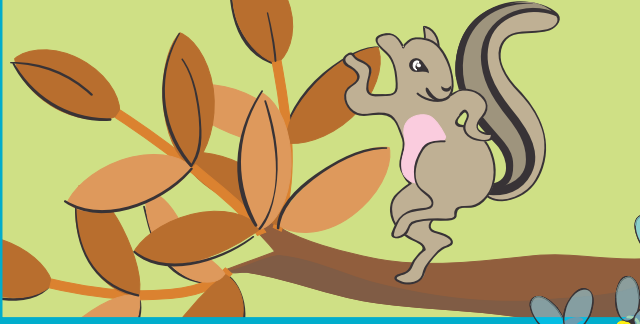
જુઓ અને આ મુદ્રા કરો. નૃત્યની થોડી વધુ મુદ્રાઓ શીખો અને બતાવો.

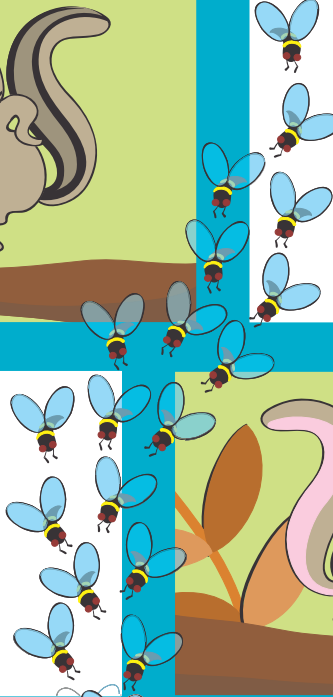

વિચારો અને કહો :

ચિત્રો જુઓ અને વિચાર કરો. આ પરથી તમારી પોતાની વાર્તા બનાવો. વાર્તા તમારા મિત્રોને કહો અને ચર્ચા કરો.

૧

૨

૩

૪